

اعتباریابی مقیاس افسردگی مرگ در دانشجویان

سید ابراهیم آقازاده^۱، علی محمدزاده^۲، اکبر رضایی^۳

مقاله پژوهشی

چکیده

زمینه و هدف: اضطراب مرگ، وسواس مرگ و افسردگی مرگ سه بعد نگرش‌های مرضی نسبت به مرگ را تشکیل می‌دهند. مقیاس‌های اضطراب مرگ و وسواس مرگ در ایران اعتباریابی شده‌اند. هدف پژوهش حاضر اعتباریابی مقیاس افسردگی مرگ جهت سنجش بعد سوم نگرش مرضی نسبت به مرگ در ایران بود.

مواد و روش‌ها: پژوهش حاضر در یک بررسی زمینه‌یابی و پس‌رویدادی انجام شده و از نوع توصیفی-مقطعی است. نمونه‌ای به حجم ۸۹۴ نفر به روش نمونه‌گیری تصادفی از دانشگاه‌های شهر تبریز انتخاب و با مقیاس افسردگی مرگ (Templer) و همکاران) و مقیاس اضطراب مرگ (Templer) مورد آزمون قرار گرفتند. داده‌ها با استفاده از روش تحلیل عاملی اکتشافی و همبستگی پیرسون تحلیل شدند.

یافته‌ها: نتایج تحلیل عاملی با استفاده از روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی نشان داد این پرسش‌نامه مقیاسی چند بعدی بوده و عوامل چهارگانه ناامیدی مرگ، شکست مرگ، تنهایی مرگ و پذیرش مرگ به ترتیب بیشترین میزان واریانس را تبیین می‌کنند (۴۹/۷۱ درصد واریانس کل). به منظور بررسی روایی همزمان از اجرای همزمان مقیاس اضطراب مرگ استفاده شد که حاکی از روایی همزمان مطلوب می‌باشد ($P < ۰/۰۰۱$, $I = ۰/۶۸$). علاوه بر این، سه نوع پایایی بازآزمایی ($P < ۰/۰۰۱$, $I = ۰/۷۶$)، تنصیفی ($P < ۰/۰۰۱$, $I = ۰/۷۷$) و همسانی درونی ($P < ۰/۰۰۱$, $I = ۰/۷۸$) گزارش شد.

نتیجه‌گیری: با توجه به خصوصیات روان‌سنجی مطلوب، ابزار حاصل از پژوهش حاضر می‌تواند در تحقیقات مربوط به مرگ قابلیت کاربرد داشته باشد.

واژه‌های کلیدی: مقیاس افسردگی مرگ، افسردگی، مرگ، ساختار عاملی، روایی، پایایی

ارجاع: آقازاده سید ابراهیم، محمدزاده علی، رضایی اکبر. اعتباریابی مقیاس افسردگی مرگ در دانشجویان. مجله تحقیقات علوم رفتاری ۱۳۹۳؛ ۱۲(۳):

۴۳۳-۴۴۲

پذیرش مقاله: ۱۳۹۳/۰۵/۰۶

دریافت مقاله: ۱۳۹۱/۱۱/۲۷

۱. استادیار، گروه الهیات و فلسفه دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز، تبریز، ایران. (نویسنده مسؤل)

Email: ali.mohammadzadeh@gmail.com

۲. دانشیار، گروه روان‌شناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

۳. دانشیار، گروه روان‌شناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

مقدمه

مرگ واقعیتی اجتناب‌ناپذیر است و هر شخص ممکن است نسبت به آن برداشت و واکنشی منحصر بفرد داشته باشد. مرگ به‌خاطر اهمیت پر از ابهامش برای بسیاری از انسان‌ها به

صورت تهدیدآمیز جلوه می‌کند. اضطراب و ترس از مرگ در میان تمام فرهنگ‌ها متداول است و ادیان مختلف به طرق گوناگون با آن برخورد می‌کنند (۱). از آنجایی که مرگ هرگز تجربه نشده است و هیچ‌کس آن را به وضوح لمس نکرده است

مرگ در اواسط دهه ۹۰ قرن بیستم اتفاق افتاد و در آخرین دهه قرن گذشته علاقه در حوزه اضطراب مرگ هم‌چنان در حوزه‌های پژوهشی خود را نشان داده است (۱۰). در سال ۱۹۹۰ Templer و همکاران (۱۱) مفهوم افسردگی مرگ را معرفی کردند. سومین مؤلفه در این حوزه توسط Abdel-khalek (۱۲) تحت عنوان وسواس مرگ معرفی شد. تحقیقات مختلفی در ارتباط با سنجش نگرش‌های مرضی نسبت به مرگ انجام گرفته است: مقیاس اضطراب مرگ توسط Templer (۱۳) ساخته شده است. این مقیاس در فرهنگ‌های مختلف مورد مطالعه قرار گرفته است. مثلاً Lonetto, Feleming & Merser (۱۴) در تحقیقی روی نمونه‌های ایرلندی و کانادایی عامل‌های هیجانی شناختی، تغییرات فیزیکی، آگاهی به زمان، درد و فشار شناسایی کردند. بررسی‌های به‌عمل آمده پیرامون روایی و پایایی مقیاس اضطراب مرگ نشان می‌دهد که این مقیاس از اعتبار قابل قبولی برخوردار است (ضرایب بین ۰/۷۰ تا ۰/۸۳) (۱۴). Maltby & Day (۸) در پژوهشی روایی و پایایی مقیاس وسواس مرگ را در نمونه‌ای از دانشجویان و بزرگسالان انگلیسی به ترتیب ۰/۶۸ و ۰/۹۲ گزارش کرده‌اند. نتایج تحلیل عاملی نیز بیانگر وجود سه خرده مقیاس نشخوار مرگ، سلطه مرگ و عقاید تکراری مرتبط با مرگ در هر دو نمونه دانشجویی و بزرگسال بود. Tomas-Sabado & Gomez-Benito (۱۵) در پژوهشی روی نسخه اسپانیایی مقیاس وسواس مرگ نشان دادند که این مقیاس به راحتی گروه‌های دارای اشتغال ذهنی در مورد مرگ و افراد عادی را از هم تمیز می‌دهد و ساختار عاملی آن نیز با نسخه‌های اصلی عربی و انگلیسی یکسان می‌باشد. مقیاس افسردگی مرگ توسط Templer و همکاران (۱۱) ساخته شده است. این مقیاس نگرش‌های افسرده‌وار مربوط به مرگ را در ۶ بعد ناامیدی مرگ، تنهایی مرگ، رعب مرگ، غمگینی مرگ، افسردگی مرگ و قطعیت مرگ می‌سنجد. Templer و همکاران (۱۱) ضرایب روایی همزمان آن را ۰/۶۷ و پایایی به روش ضریب همسانی درونی را نیز ۰/۷۷ گزارش کرده‌اند. تاکنون در ایران برای سنجش نگرش‌های مرضی نسبت به مرگ دو ابزار اعتباریابی شده است: مقیاس اضطراب مرگ

همه به نوعی در مورد آن دچار اضطراب هستند ولی هرکس بنابر عوامل معینی درجات مختلفی از اضطراب مرگ (death anxiety) را تجربه می‌کند (۲). Abdel-khalek & Tomas-sabado (۳) اضطراب مرگ را به عنوان ترس از مردن خود و دیگران تعریف می‌کنند، به بیانی دیگر اضطراب مرگ شامل پیش‌بینی مرگ خود و ترس از فرایند مرگ و مردن در مورد افراد مهم زندگی است. مرگ و زندگی بعد از مرگ و نیز نگرش انسان نسبت به آن بدون تردید یکی از موضوعات اساسی مورد بحث در همه ادیان الهی به شمار می‌رود. ترس از مرگ محرک نیرومند برانگیزاننده رفتار از جمله وابستگی‌های فرهنگی است. بر اساس نظریه مدیریت وحشت (terror management theory) (۴) یادآوری فناپذیری منجر به تولید اضطراب فوق‌العاده‌ای می‌شود که افراد را در جهت کاهش آن برانگیخته می‌کند (۵). ترس از مرگ تهدید قابل ملاحظه‌ای برای بهزیستی روانی می‌تواند به شمار رود. این امر به‌ویژه در افراد جوان‌تر واقعیت بیشتری می‌تواند داشته باشد، چرا که ترس از مرگ در این گروه بسیار قوی‌تر از بزرگسالان است (۵-۶). از سوی دیگر، در برخی از مطالعات ترس از مرگ با بهزیستی وجودی (-existential well-being) و معنوی (spiritual well-being) رابطه نشان داده است (۷) ولی به خاطر همپوشی مفهومی زیادی که بین اضطراب مرگ، بهزیستی وجودی و معنوی وجود دارد، تفسیر این یافته‌ها تا حدودی مشکل می‌باشد. بنابراین، رابطه بین ترس از مرگ و سلامت روانی از شفافیت لازم نیست. با این‌که دل‌مشغولی با مرگ در همه ادیان و افراد مذهبی روشی برای تدارک زندگی معنی‌دار تلقی می‌گردد، ولی پژوهش‌ها پیشنهاد کرده‌اند که اشتغال ذهنی با مرگ می‌تواند تولید اضطراب و افسردگی در برخی افراد مذهبی نماید (۸).

بعد از جنگ جهانی دوم رشته مرگ‌شناسی به عنوان گامی در جهت جستجوی جوابی برای انتهای این دنیا و زندگی، به صورت یک رشته علمی بین رشته‌ای ایجاد شده است. مطالعات و تاریخچه پژوهشی در خصوص مفهوم مرگ ابتدا در حوزه اضطراب مرگ شروع شده است (۹) و دهه هشتاد قرن بیستم رشد چشمگیری در این زمینه به دست آمد. موج دوم مطالعات

روش نمونه‌برداری از نوع تصادفی طبقه‌ای و متناسب با توزیع جمعیتی بر اساس جنسیت بود. مقیاس افسردگی مرگ ابتدا به فارسی برگردانده شد. سپس از دو نفر متخصص زبان انگلیسی خواسته شد که ماده‌های برگردانده شده فارسی را به انگلیسی ترجمه نمایند و شکاف‌های موجود در تطابق دو ترجمه اصلاح شدند. سپس، آزمون حاصله روی چند آزمودنی به صورت آزمایشی اجرا شد و اشکالات پیش آمده برای کاربرد نهایی آزمون اصلاح و رفع گردید. پس از انتخاب کلاس‌ها در هر دانشکده نخست محققین خود را به دانشجویان معرفی و هدف تحقیق را بیان کردند. سپس سؤالات مقیاس افسردگی مرگ در اختیار آن‌ها قرار گرفت و به آزمودنی‌ها گفته شد محدودیت زمانی وجود ندارد و آن‌ها بر اساس نوع سؤالات تنها جواب بلی-خیر یا چند گزینه‌ای باید بدهند. مقیاس اضطراب مرگ هم به عنوان ابزار دوم و به منظور احراز روایی همزمان بر روی ۱۰۰ نفر به کار گرفته شد. به منظور رعایت اخلاق پژوهشی و حقوق آزمودنی‌ها، اولاً، آزمودنی‌ها در ورود به پژوهش مختار بودند و بدون هیچ‌گونه محظوریت و بعد از اتمام کلاس درس برگه‌های پرسش‌نامه در اختیار آن‌ها قرار داده شد ثانیاً هم به صورت شفاهی (قبل از اجرا) و هم به صورت کتبی (بالای پرسش‌نامه) خاطر نشان گردید اطلاعات درخواستی در این پرسش‌نامه‌ها، صرفاً به منظور اهداف پژوهشی است. جهت اطمینان خاطر شما، به جز تعیین جنسیت نیازی به ذکر نام و نام خانوادگی و دیگر مشخصات خصوصی نیست. داده‌ها با استفاده از روش تحلیل عاملی اکتشافی و همبستگی پیرسون تحلیل شدند.

ابزار سنجش

مقیاس افسردگی مرگ (Death Depression Scale): این مقیاس توسط Templer و همکاران (۱۱) ساخته شده است، شامل ۱۷ سؤال و دارای دو فرم دو گزینه‌ای و لیکرت است. این مقیاس نگرش‌های افسرده وار مربوط به مرگ را در ۶ بعد ناامیدی مرگ، تنهایی مرگ، رعب مرگ، غمگینی مرگ، افسردگی مرگ و قطعیت مرگ می‌سنجد. آزمودنی پاسخ خود به هر سؤال را با گزینه‌های بلی یا

مقیاس وسواس مرگ رجبی و بحرانی (۱۴) در پژوهشی سؤال‌های مقیاس اضطراب مرگ را که یک شاخص اضطراب کلی در ارتباط با مرگ است، مورد تحلیل عاملی قرار دادند و ساختار ۵ عاملی را در ایران برای این پرسش‌نامه پیشنهاد کردند. همچنین، ضریب روایی تصنیفی ۰/۶۰ و همسانی درونی ۰/۷۳ را برای آن گزارش کرده‌اند. محمدزاده، اصغرزاد فرید و عاشوری (۱۶) خصوصیات روان‌سنجی مقیاس وسواس مرگ را در ایران مورد بررسی قرار دادند. این مقیاس اشتغالات ذهنی، تکانه‌ها و عقاید مقاوم مربوط به مرگ را مورد ارزیابی قرار می‌دهد. تحلیل عاملی به روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی سه عامل نشخوار مرگ، سلطه مرگ و عقاید تکراری مربوط به مرگ را پیشنهاد نمود. برای ابزار فوق ضریب روایی همزمان ۰/۷۶ و ضریب پایایی بازآزمایی ۰/۷۳ گزارش شده است. ضرورتی که انجام پژوهش حاضر را موجه می‌نماید، فقدان ابزار معتبر در ایران برای سنجش بعد سوم نگرش مرضی نسبت به مرگ یعنی افسردگی مرگ است. از آنجایی نگرش‌های مرضی نسبت به مرگ به عواملی مانند تأثیرات جهت‌گیری‌های فرهنگی وابسته است (۱۸-۱۷)، بنابراین، هدف این پژوهش بررسی خصوصیات روان‌سنجی مقیاس افسردگی مرگ در دانشجویان دانشگاه‌های شهر تبریز به منظور استفاده از آن در تحقیقات مربوط به مرگ در فرهنگ ایرانی می‌باشد.

مواد و روش‌ها

جامعه آماری عبارت بود از کلیه دانشجویان دختر و پسر دانشگاه‌های شهر تبریز شامل دانشگاه تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی تبریز و دانشگاه پیام نور تبریز که در سال تحصیلی ۹۰-۹۱ مشغول به تحصیل بودند. حجم نمونه در این پژوهش بر اساس جدول مورگان انتخاب گردید و با توجه به این که تعداد کل جامعه آماری تقریباً برابر با ۶۰۰۰۰ نفر است حداقل ۳۸۲ نفر بایستی به عنوان نمونه انتخاب شوند، اما برای افزایش توان تعمیم نتایج حجم نمونه انتخاب شده ۱۰۰۰ نفر گردید. بعد از تکمیل پرسش‌نامه‌ها ۱۰۶ مورد به دلیل نقص در اطلاعات خواسته نامعتبر تشخیص داده شدند و از تحلیل کنار گذاشته شدند. بدین ترتیب حجم نمونه‌هایی ۸۹۴ نفر شد.

اولکین (Kaiser-Meyer-Olkin Measure) و آزمون کرویت بارتلت (Bartlett's Test of Sphericity) بررسی شد. بر این اساس، مقدار آزمون کایزر-مایر-اولکین ($KMO = 0/89$) بیانگر کفایت نمونه‌برداری و مشخصه آزمون کرویت بارتلت ($3/3185$)، $p = 0/0001$ معنی‌دار است که نشان می‌دهد ماتریس همبستگی داده‌ها در جامعه صفر نیست و بنابراین عمل عامل‌یابی قابل توجیه است. آن‌گاه، به منظور بررسی ساختار عاملی مقیاس و سواس مرگ از شیوه اکتشافی و روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی با چرخش پروماکس استفاده شد. داده‌های کل نمونه آماری ($n=894$) در تحلیل عاملی وارد شدند. ماده‌هایی مشمول یک عامل شدند که وزن عاملی $0/30$ یا بالاتر را داشتند. جدول ۲ وزن‌های عاملی هر یک از ماده‌ها را برای هر یک از آن‌ها بعد از چرخش پروماکس نشان می‌دهد. در کل، ۴ عامل ارزش ویژه بالاتر از یک داشتند و عبارت بودند از $4/64$ ، $1/50$ ، $1/26$ و $1/03$. این چهار عامل بر اساس رسم نمودار ارزش‌های ویژه (آزمون scree) و الگوی وزن‌های عاملی پیشنهاد شدند و $49/71$ درصد واریانس کل را تبیین می‌کنند. عامل اول (۶ ماده) ارزش ویژه برابر با $4/64$ داشت و $27/32$ درصد واریانس‌های مشاهده شده را توجیه می‌کند. این عامل، "نامیدی مرگ" نام گرفت. دومین عامل (۶ ماده) ارزش ویژه برابر با $1/50$ داشت و $8/84$ درصد واریانس را تبیین می‌کند. این عامل، "شکست مرگ" نام گرفت. عامل سوم (۵ ماده) ارزش ویژه برابر با $1/26$ داشت و $7/43$ درصد واریانس را تبیین می‌کند. این عامل، "تنهایی مرگ" نام گرفت. عامل چهارم (۳ ماده) ارزش ویژه برابر با $1/03$ داشت و $6/11$ درصد واریانس را تبیین می‌کند. این عامل، "پذیرش مرگ" نام گرفت. آزمون اسکری که نشانگر تعداد عامل‌های مستخرج می‌باشد، در نمودار ۱ قابل مشاهده می‌باشد. به منظور بررسی روایی همزمان، از اجرای همزمان مقیاس اضطراب مرگ استفاده شد. بدین منظور ۱۰۰ نفر از نمونه تحقیقی که به طور تصادفی انتخاب شده بودند، همزمان به سؤالات دو پرسش‌نامه جواب دادند. نتایج تحلیل نشان داد که همبستگی بین دو پرسش‌نامه $0/68$ ($p < 0/001$) می‌باشد. هم‌چنین

خبر مشخص می‌کند که پاسخ بلی نشانگر وجود افسردگی مرگ است. بدین ترتیب نمرات این مقیاس می‌تواند بین ۰ تا ۱۷ متغیر باشد که نمره بالا معرف میزان بالای افسردگی مرگ در افراد است. بررسی‌های به عمل آمده پیرامون روایی و پایایی مقیاس افسردگی مرگ نشان می‌دهد که این مقیاس از اعتبار قابل قبولی برخوردار است. Templer و همکاران (۱۱) ضرایب روایی و پایایی مطلوبی را برای این مقیاس گزارش کرده‌اند.

مقیاس اضطراب مرگ (Death Anxiety Scale):

این مقیاس توسط Templer (۱۳) ساخته شده است و شامل ۱۵ ماده است که نگرش‌های آزمودنی‌ها را نسبت به مرگ مطرح می‌کند. آزمودنی پاسخ خود به هر سؤال را با گزینه‌های بلی یا خیر مشخص می‌کند که پاسخ بلی نشانگر وجود اضطراب در فرد است. بدین ترتیب نمرات این مقیاس می‌تواند بین ۰ تا ۱۵ متغیر باشد که نمره بالا معرف میزان بالای اضطراب مرگ در افراد است. بررسی‌های به عمل آمده پیرامون روایی و پایایی مقیاس اضطراب مرگ نشان می‌دهد که این مقیاس از اعتبار قابل قبولی برخوردار است. در فرهنگ اصلی ضریب پایایی بازآزمایی آن $0/83$ گزارش شده است. روایی همزمان آن به وسیله همبستگی آن با مقیاس اضطراب آشکار $0/27$ و با مقیاس افسردگی $0/40$ در فرهنگ اصلی گزارش شده است (۱۴). پایایی و روایی این پرسش‌نامه در ایران، توسط رجبی و بحرانی (۱۴)، مورد بررسی قرار گرفته است و بر این اساس ضریب پایایی تنصیفی $0/62$ و ضریب همسانی درونی $0/73$ گزارش شده است. برای روایی مقیاس اضطراب مرگ از دو آزمون مقیاس نگرانی مرگ و مقیاس اضطراب آشکار استفاده شده است و ضریب همبستگی مقیاس اضطراب مرگ با مقیاس نگرانی مرگ $0/40$ و با مقیاس اضطراب آشکار $0/43$ به دست آمده است (۱۴).

یافته‌ها

فراوانی شرکت‌کنندگان در طبقات جنسیتی و تأهل بر اساس مشخصه‌های توصیفی در جدول ۱ نشان داده شده است. نخست قابلیت تحلیل عاملی از طریق آزمون کایزر-مایر-

تصحیح شده اسپیرمن براون محاسبه گردید. این ضریب برای کل مقیاس ۰/۷۷ و برای خرده مقیاس‌های ناامیدی مرگ، شکست مرگ، تنهایی مرگ و پذیرش مرگ به ترتیب ۰/۶۵، ۰/۶۲، ۰/۵۷ و ۰/۳۴ به دست آمد ($p < ۰/۰۰۱$). جهت سنجش همسانی درونی مقیاس نیز از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. در این جا نیز داده‌های کل نمونه وارد تحلیل شدند. بر اساس نتایج حاصله ضریب آلفا برای کل مقیاس ۰/۷۸ و برای خرده مقیاس‌های ناامیدی مرگ، شکست مرگ، تنهایی مرگ و پذیرش مرگ به ترتیب ۰/۶۵، ۰/۶۲ و ۰/۵۹ و ۰/۳۴ به دست آمد ($p < ۰/۰۰۱$) که رضایت بخش می‌باشد (به جز عامل پذیرش مرگ). جدول ۳ تمام ضرایب پایایی پرسش‌نامه و عامل‌های آن را خلاصه کرده است.

نتایج تحلیل حاکی از آن بود که همبستگی عامل‌های چهارگانه مقیاس افسردگی مرگ با مقیاس اضطراب مرگ به ترتیب ۰/۶۹، ۰/۶۱، ۰/۶۰ و ۰/۵۸ می‌باشد ($p < ۰/۰۰۱$). پایایی مقیاس نیز با سه روش بازآزمایی، تنصیفی و همسانی درونی محاسبه شد. برای تعیین پایایی بازآزمایی مقیاس، تعداد ۴۶ نفر به صورت نمونه‌گیری داوطلب از نمونه آماری انتخاب و سپس در فاصله ۴ هفته دوباره آزمایش شدند. ضریب پایایی کل مقیاس ۰/۷۶ و برای خرده مقیاس‌های ناامیدی مرگ، شکست مرگ، تنهایی مرگ و پذیرش مرگ به ترتیب ۰/۷۷، ۰/۷۹، ۰/۸۱ و ۰/۶۹ به دست آمد ($p < ۰/۰۰۱$). به منظور تعیین پایایی تنصیفی مقیاس، از داده‌های کل نمونه استفاده شد. بدین منظور سوالات به دو قسمت زوج و فرد تقسیم و نمره آزمودنی‌ها در هر قسمت محاسبه گردید. سپس، ضریب همبستگی بین دو قسمت بر اساس ضریب همبستگی

جدول ۱. مشخصات جمعیت‌شناختی نمونه تحقیق بر اساس جنسیت

تعداد	درصد	میانگین سنی	انحراف معیار
۳۰۴	۳۴	۲۵/۷۳	۶/۹۴
۵۴۷	۶۱/۲	۲۴/۲۱	۷/۶۲
۶۵۹	۷۳/۷	۲۳/۱	۶/۷
۲۳۵	۲۶/۳	۲۸/۷۳	۷/۹۱
۸۹۴	۱۰۰	۲۳/۷	۸/۸

۴۳ نفر (۴/۴۸ درصد) نیز جنسیت خود را مشخص نکرده بودند

جدول ۱. مشخصات جمعیت‌شناختی نمونه تحقیق بر اساس جنسیت

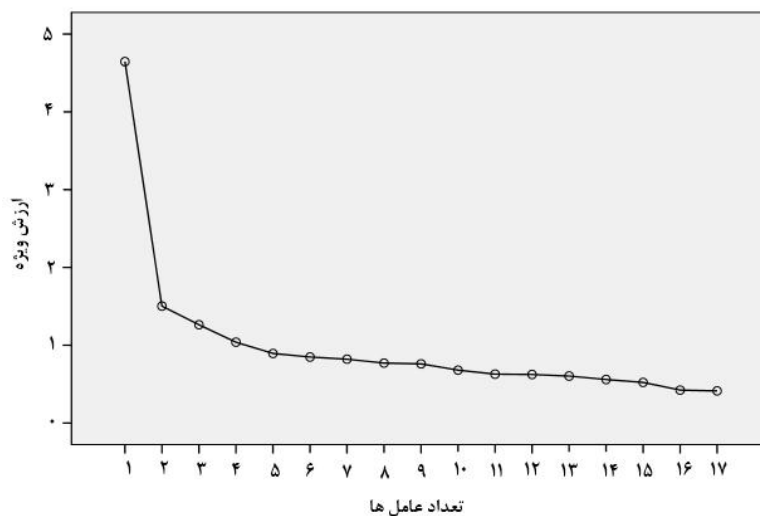
وزن عاملی	ماده‌ها
عامل اول: ناامیدی مرگ	
۰/۸۳	۱- وقتی به مرگ فکر می‌کنم افسرده می‌شوم
۰/۷۱	۱۷- شنیدن کلمه مرگ مرا غمگین می‌کند
۰/۵۷	۶- کوتاهی عمر به شدت مرا آشفته می‌سازد
۰/۵۵	۱۳- وقتی به مرگ فکر می‌کنم احساس خستگی و مردگی می‌کنم
-۰/۵۳	۱۲- مرگ چیزی نیست که به خاطر آن احساس افسردگی کرد
عامل دوم: شکست مرگ	
۰/۷۲	۱۶- بالاترین شکست در زندگی مرگ است
۰/۷۰	۷- قطعیت مرگ را نمی‌توانم بپذیرم
۰/۵۸	۸- مرگ زندگی را از معنای آن دور می‌کند
۰/۵۳	۴- مرگ به معنای تنهایی شدید است
۰/۳۰	۱۴- مرگ دردناک است

۰/۳۷	۱۰-	وقتی بمیرم همه آشنایان و کسانی را که دوستشان دارم به طور کامل از دست خواهم داد
عامل سوم: تنهایی مرگ		
۰/۷۵	۵-	وقتی فکر می‌کنم دوستان و آشنایانم یک روزی خواهند مرد به شدت غمگین می‌شوم
۰/۷۵	۱۵-	فکر کردن در مورد مرگ آشنایان و کسانی که دوستشان دارم وحشت‌زده‌ام می‌کند
۰/۵۰	۳-	عبور از قبرستان‌ها مرا غمگین می‌کند
۰/۳۷	۱۰-	وقتی بمیرم همه آشنایان و کسانی را که دوستشان دارم به طور کامل از دست خواهم داد
۰/۳۴	۹-	از تنها مردن می‌ترسم
عامل چهارم: پذیرش مرگ		
۰/۳۵	۸-	مرگ زندگی را از معنای آن دور می‌کند
۰/۸۳	۱۱-	مرگ زندگی را از معنایش جدا نمی‌کند
۰/۶۰	۱۲-	مرگ چیزی نیست که به خاطر آن احساس افسردگی کرد

ماده‌های ۸، ۱۰ و ۱۲ به‌طور مشترک روی عامل‌های ۱ و ۴، ۲ و ۳، و ۱ و ۴ بار شده‌اند

جدول ۳. خلاصه ضرایب پایایی مقیاس افسردگی مرگ

پایایی	کل مقیاس	عامل اول	عامل دوم	عامل سوم	عامل چهارم
بازآزمایی	۰/۷۶	۰/۷۷	۰/۷۹	۰/۸۱	۰/۶۹
تصنیف	۰/۷۷	۰/۶۵	۰/۶۲	۰/۵۷	۰/۳۴
همسانی درونی	۰/۷۸	۰/۶۲	۰/۶۵	۰/۵۹	۰/۳۴

نمودار ۱. آزمون اسکری

نتایج تحلیل عاملی با استفاده از روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی نشان داد این پرسش‌نامه مقیاسی چند بعدی بوده و عوامل چهارگانه ناامیدی مرگ، شکست مرگ، تنهایی مرگ و

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر بررسی ساختار عاملی و دیگر خصوصیات روان‌سنجی نسخه دو گزینه‌ای مقیاس افسردگی مرگ بود.

مؤلفه‌های شناختی، تجربی و عاطفی اضطراب مرگ را شکل می‌دهد. ضرایب حاصل از اجرای همزمان مقیاس اضطراب مرگ و هر مقیاس افسردگی مرگ به منظور احراز روایی همزمان نیز رضایت‌بخش می‌باشد. در مطالعه **Templer** و همکاران (۱۱) ضرایب روایی همزمان مقیاس ۰/۶۷ محاسبه شده بود که در پژوهش حاضر نیز ۰/۶۹ به دست آمد. شاخص‌های ضرایب پایایی در سطح مطلوبی گزارش گردید. بدین منظور، از سه روش بازآزمایی، تنصیفی و ضریب همسانی درونی استفاده شد. ضرایب پایایی برای کل مقیاس‌ها و عامل‌های آن‌ها ضرایب مطلوبی است و به مطالعات قبلی انجام گرفته (۱۱) نزدیک است. مثلاً ضرایب پایایی به روش ضریب همسانی درونی در مطالعه حاضر که ۰/۷۸ به دست آمد به یافته‌های **Templer** و همکاران (۱۱) که ۰/۷۷ گزارش کرده‌اند نزدیک است. شاخص‌های ضریب پایایی بیانگر این است که مقیاس افسردگی مرگ زیاد دستخوش تغییرات وضع و حالت نمی‌شود و در طول زمان دارای ثبات کافی می‌باشد. همچنین، ضرایب روایی و پایایی محاسبه شده برای مقیاس افسردگی مرگ مشابه ضرایب دو ابزار دیگر موجود برای سنجش نگرش‌های مرضی نسبت به مرگ یعنی مقیاس اضطراب مرگ و مقیاس وسواس مرگ است. از آنجایی که اضطراب، وسواس و افسردگی مرگ ابعاد سه‌گانه نگرش‌های مرضی مرگ را تشکیل می‌دهند، تشابه خصوصیات روان‌سنجی آن‌ها نیز موجه به نظر می‌رسد. در مجموع، نتایج پژوهش حاضر نشان می‌دهد که با استفاده از مقیاس افسردگی مرگ می‌توان به طور قابل قبولی خصیصه‌های مرضی مربوط به مرگ را در دانشجویان و احتمالاً "گروه‌های دیگر اجتماعی جامعه ایران مورد اندازه‌گیری قرار داد. استفاده از این مقیاس می‌تواند راه‌گشای بسیاری از تحقیقاتی باشد که در آن‌ها اندازه‌گیری نگرش‌های مربوط به مرگ از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. ضمن این که در مقایسه دو فرم مقیاس افسردگی مرگ ضرایب روایی و پایایی فرم لیکرت بالاتر از فرم بلی/خیر می‌باشد و بر پایه نتایج حاصله استفاده از فرم لیکرت در تحقیقات مربوط به

پذیرش مرگ، به ترتیب بیشترین میزان واریانس را تبیین می‌کنند. در تحلیل عاملی یافتن راه حل ساده (عامل‌های واضح) تا حد ممکن از یک طرف و تبیین واریانس بیشتر در مجموعه داده‌ها از طرف دیگر مد نظر است. از آنجایی که عوامل مشخصی در پژوهش حاضر برای مقیاس افسردگی مرگ شناسایی شدند و همچنین درصد واریانس تبیین شده در بررسی روایی سازه مناسب تلقی می‌شود، لذا همسو با پیشینه پژوهش درصد واریانس تبیین شده مطلوب ارزیابی می‌شود. نتایج تحلیل عاملی نشان داد که احساس افسردگی ناشی از تفکر در مورد مرگ و یا تصور آن مهم‌ترین ویژگی افسردگی مرگ می‌باشد. علاوه بر این، دردناکی مرگ و نیز از دست دادن دوستان و آشنایان در نتیجه مرگ (تنهایی) از ویژگی‌های دیگر نگرش‌های افسرده‌وار در مورد مرگ می‌باشد. پژوهش حاضر نشان داد که پذیرش مرگ کمترین واریانس مشاهده شده را تبیین می‌کند و این نتیجه حاکی از آن است اکثریت نمونه مورد مطالعه در مورد مرگ از نگرش‌های سازگاران‌های برخوردار نیستند. در مقایسه ساختار عاملی پرسش‌نامه با مطالعه **Templer** و همکاران (۱۱) مشخص می‌شود که درصد واریانس تبیین شده در این مطالعه شبیه به پژوهش مذکور بوده اما از نظر عوامل استخراج شده متفاوت هستند و این احتمالاً حاکی از تأثیر عوامل فرهنگی در نگرش‌های منفی به مرگ باشد. ابعاد شناختی، تجربی و یا حتی عاطفی اضطراب مرگ ممکن است توسط فرهنگ شکل گیرند و از این رو این ابعاد به وسیله‌ی فرهنگ از یکدیگر متفاوت می‌شوند. وظیفه‌ی اولیه‌ی فرهنگ‌ها فراهم کردن حمایت و پشتیبانی در قبال آگاهی از مرگ و ترس از آن است (۱۹). **Ubler-Ross (۲۰)** هم اشاره می‌کند که فرهنگ‌ها در مفهوم‌سازی مرگ متفاوت هستند و برخی فرهنگ‌ها در کاستن تأثیرات مرگ‌آگاهی بسیار تأثیرگذار می‌باشند. مثلاً انکار (**denial**)، نگرش رایج نسبت به مرگ در جامعه‌ی آمریکا است و اضطراب مرگ به وسیله‌ی عدم یادآوری ناتوانی، پیری، بیماری و مرگ واپس‌رانده می‌شود. **Martz & Linveh (۲۱)** نیز مطرح می‌کنند که بافت فرهنگی

می‌شود، بنابراین پیشنهاد می‌شود یافته‌های پژوهش حاضر روی نمونه‌های دیگر به‌ویژه سالمندان و افراد محتضر تکرار شود.

تقدیر و تشکر

این تحقیق با استفاده از اعتبارات دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز انجام شده است، بدین وسیله از ریاست و اعضای شورای پژوهشی آن دانشگاه قدردانی می‌گردد.

مرگ مطلوب‌تر خواهد بود. در انتها، خاطر نشان می‌شود نمونه مورد بررسی در پژوهش حاضر تنها شامل دانشجویان بوده است، بنابراین، به نظر می‌رسد که در تعمیم یافته‌های پژوهش حاضر به سایر طبقات اجتماعی باید جانب احتیاط را نیز رعایت کرد، چرا که احتمال این‌که در نگرش‌های مربوط به مرگ با توجه به عوامل جمعیت‌شناختی تفاوت‌هایی مشاهده شود، وجود دارد (۲۲). در پژوهش حاضر امکان دسترسی به نمونه متشکل از افراد مسن به منظور مقایسه یافته‌های به‌دست آمده فراهم نشد و از آنجایی که نگرش‌های مربوط به مرگ در دوره‌های مختلف تحول به احتمال زیاد دچار نوسان

References

- Huerta A, Yip M. A study of religious certainty and death anxiety.[Project Proposal]; 2006: 262.
- Sing Madnawat AV, Sing Kachhawa P. Age, gender and living circumstances: Discriminating older adults on death anxiety. *Death stud* 2007; 31: 763-7
- Abdel-khalek AM, Tomas- sabado J. Anxiety and death anxiety in Egtptian and Spanish nursing students. *Death stud* 2005; 29(2): 157-69.
- Rosenblatt A, Greenberg J, Solomon S, Pyszczynski T, Lyon D. Evidence for terror management theory: I. The effects of mortality salience on reactions to those who violate or uphold cultural values. *J Pers Socia Psychol* 1989; 57: 681-90.
- Cohen AB, Pierce JD, Chambers J, Meade R, Gorvine BJ, Harold G, Koenig HG. Intrinsic and extrinsic religiosity, belief in the afterlife, death anxiety, and life satisfaction in young Catholics and Protestants. *J Res Pers* 2005; 39: 307-24.
- Fortner BV, Neimeyer RA. Death anxiety in older adults: A quantitative review. *Death Stud* 1999; 23(5): 387-411.
- Heintz LM, Baruss I. Spirituality in late adulthood. *Psychol Rep* 2001; 88: 651-4.
- Maltby J, Day L. The reliability and validity of the Death Obsession Scale among English university and adult samples. *Pers Individ Dif* 2000; 28: 695-700.
- Kastenbaum R. The psychology of death. 3rd ed. New York: Springer Publishing; 2000.
- Neimeyer RA, Wittkowski J, Moser RP. Psychological research on death attitudes: On over riew and evaluation. *Death stud* 2004; 28(4): 309-40.
- Templer D I, Lavoie M, Chalgujian H, Thomas-Dobson S. The measure of death depression. *J Clin Psychol* 1990; 46: 834-9.
- Abdel-Khalek AM. The structure and measurement of death obsession. *Pers Individ Dif* 1998; 24: 159-65.
- Templer DI. The construction and validation of a death anxiety scale. *J Gen Psychol* 1970; 82: 165-77.
- Rajabi G, Bahrani M. Factor analysis of Death Anxiety Scale. *J Pyschol*, 2001; 20: 331-44.
- Tomas-Sabado J, Gomez-Benito J. Psychometric properties of the Spanish adaptation of the death obsession scale (DOS). *J Death Dyin* 2003; 46:263-72.
- Mohammadzadeh A, Asgharnejad farid A, Ashouri A. The study of factor structure, validity and reliability of the Death Obsession Scale [DOS]. *Cog Scie Novel*. 2009; 41: 1-7.
- Morrow FRM. Death Anxiety : Living your dying : A theoretical and heuristical study of death anxiety of death and sacred. *Dissertation abstracts international*, 2007; 67(10):607.
- Zeyrek EY. Death anxiety and Taoist orientation in two cultural. *Percept motor skil* 2006; 103:70-78.
- Lehto RH, Stein KF. Death anxiety : An analysis of an evolvonig concept. *Res theory nurs prac* 2009; 23(1): 23-41.
- Kubler- Ross E. On death and dying : Questions and answers on death and dying : on life after death . New York : Quality paper – Book club; 2002

21. Martz E, Linveh H. Death anxiety as a predictor of future time orientation among individuals with spinal cord injuries. *Disab rehab* 2003; 25:1024-32.
22. Fessler DMT, Navarrete CD. The Effect of Age on Death Disgust: Challenges to Terror Management Perspective. *Evol Psychol* 2005; 3: 279-96.

Validation of Death Depression Scale among Tabriz universities students in 2012

Seyed Ebrahim Aghazadeh¹, Ali Mohammadzadeh², Akbar Rezaie³

Original Article

Abstract

Aim and Background: Death anxiety, death depression, and death obsession are dimensions of pathological attitudes toward death. The scales of death anxiety & death obsession has been validate in Iran. The aim of this study was to investigate validating of death depression scale.

Methods and Materials: The current study was conducted in survey and cross sectional context. A group of 894 normal participants, using Stratified random sampling method, took part in this research. Participants answered to the Death Depression Scale (Templer et al, 1990) and The Death Anxiety Scale (Templer, 1970). Data were analyzed using explanatory factor analysis of variance and Pierson correlation methods.

Findings: Principal Component Analysis with promax rotation showed multidimensional structure of scale and extracted four factors (49.71percent of total variance) which were labeled death despair, death finality, death loneliness & death acceptance. Concurrent validity reported parallel using of The Death Anxiety Scale, showing good coefficient. However three types of reliabilities, test retest ($r= 0.78$ $p<0.001$), split half ($r= 0.77$ $p<0.001$) & internal constancy ($r= 0.76$ $p<0.001$) were reported.

Conclusions: Based on these results, it was concluded that the Death Depression Scale has good validity and reliability in Iranian population and it can be used, as valid measure, in empirical studies surrounding death distress.

Keywords: Death Depression Scale, Depression, Death, Factor Structure, Validity, Reliability

Citation: Aghazadeh S E, Mohammadzadeh A, Rezaie A. **Validation of Death Depression Scale among Tabriz universities students in 2012.** J Res Behave Sci 2014; 12(3): 433-442

Received: 17.11.2012

Accepted: 28.07.2013

1- Assistant Professor, Theology & Philosophy, Islamic Azad University, Tabriz branch. . Tabriz, Iran. (Corresponding Author).

Corresponding Author: Email: ali.mohammadzadeh@gmail.com

2- Associate Professor, Psychology, Payame Noor University. Tehran, Iran

3- Associate Professor, Psychology , Payame Noor University. Tehran, Iran